

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Candidatus Abbreuiatus Jurisprudentiae Sacrae, Hoc Est,
Juris Canonici, Secundum Gregorii Papae IX. Libros V.
Decretalium Explanati Summa, Seu Compendium**

Pichler, Vitus

Augustae Vindel., 1733

Titulus XXXVI. De Injuriis & Damno dato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63462](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63462)

cur timeant ejusmodi provocaciones; quia Deus audit injustè oppressorum clamores. Certè P. Drexel. *in suo tribun. l. 2. c. 3.* affert omnino 14. exempla tragica, in quibus tales citationes ad Dei tribunal suum omnes effectum consecuta sunt. Econtra si justam ferant sententiam & exquantur, ridere debent, vel etiam punire tales citationes. Pariter nemo curare debet, qui certò sibi debitam repetit vel retinet, adversarius id conjiciat supra ipsius animam, dicens fortè, *ob gibs dir auf dein brinnende Seel* &c. Cur enim timeat mens conscia recti? Magnam tamen mendii causam habet tam temere vel malitiosè provocans. Quamvis inquam, provocatio ad Divinum tribunal absolutè licita sit, regulariter tamen periculosa est, ne nimirum interveniat tentatio Dei, vel cupiditas vindictæ, vel inordinata alia animi passio, vel scandalum &c. quæ ipsa su utique illicita foret.

TITULUS XXXVI.

De Injuriis, & Damno dato.

SUMMARIUM.

1. 2. *Quid, & quotuplex sit Injuria.*
3. *Quæ exinde nascantur Actiones.*
4. *Quæ circa eas sint notanda.*
5. *Quibus modis cesset Actio injuriarum, præsertim an Retorsione.*
6. *Quid hoc loco sit damnum datum, & ex quo competens actio Legis Aquilia.*

7. *Quid ex quasi delicto datum, & quæ inde competant actiones.*
8. *An actio Legis Aquiliae oriatur etiam ex culpa levissima, etiam omissionis, & quando concurrat cum contractu, in quo non praestatur culpa levissima.*
9. *Dammum dolò datum ante omnem sententiam:*
10. 11. *Datum verò ex culpa merè Juridica non ante.*
12. 13. *Bene tamen post sententiam Judicis tenetur resarcire damnificans.*

Injuria, quamvis generalissimè accepta pr. **I**
Inst. & l. 1. pr. ff. h.t. dicatur omne id, quod
non jure fit, sive dein culpa vel dolus inter-
veniat, sive non: à Theologis autem, quod contra
jus alterius fit, à quibus definitur esse *violatio juris*
alieni: Juridicè autem ac specificè rursus accipitur
1. pro contumelia sive læsione honoris aut existi-
mationis dolosè facta, ac dicitur esse *delictum pri-*
vatum, quo alterius honor aut existimatio dolosè
læditur. pr. *Inst. cit. h. e.* cum intentione vel ani-
mo lædendi, & quidem ab eo, qui jus dicendi vel
faciendi aliquid, quo læditur alter, non habet:
quare, qui per jocos profert verbum alteri inju-
riosum, vel inconsideratè, aut si Superior subdi-
tos, parentes liberos, præceptor discipulos, ma-
ritus uxorem probrosis verbis castiget sobriè, aut
etiam moderato verbere, injuriam non faciunt.
2. Pro damno injuriâ, seu per dolum vel culpam,
dato, quod vindicatur à Lege Aquilia. Nos inju-
riam in priori sensu acceptam priùs, in posteriori
autem posterius explicabimus: quamquam in hoc
Bbb 2 Titulo

Titulo conformiter *Instituti & Digestis ad Leg. Aquil.* injuria ac damnum videantur sumi pro eodem, ita ut injuria idem sit ac damnum injuriarum. *l. 1. cit.*

- 2 Injuria, prout est dolosa læsio existimationis alienæ, *Verleumdung / Schmach / Unbild* videtur in Verbalem & Realem. *Verbalis* est, si verbò contumeliosò vel detractoriò alterius presentis vel absentis honor aut fama læditur, ut alterum vocas furem, aut delictum occultum abrius evulgas, vel etiam si exprobras defectum naturalem, quòd sit spurius, gibbosus, vel si verbis obscænis seducere intendis virginem. Huc revocatur injuria scriptò illatam, v. g. per epistolam, *nommen seu libellum famosum, Pasquill* quo nempe per scripturam omisso Auctoris nomine criminatio, vel aliud, in alterius ludibrium vilipensionem aut infamiam cedens, spargitur in vulgum. Neque veritas convitii tollit injuriam. *Realem* est, si factò, v. g. verberibus, picturâ, gestu, violento introitu, aut alio actu alterum in ludibrium exponas, aut lædas, vel si Judex non secus, sed in violatione Juris procedat. Si verba, vel facta, de se & ex natura sua sint contumeliosa vel probra, præsumitur dolus seu animus injuriandi, licet præferens illa vel ponens protestetur, se non fecisse, vel dicere cum animo injuriandi. *l. 5. C. h. r. cit.* Si protestatio contraria factò; nisi nempe sufficienter probet abfuisse dolum: sicut vice versa, si verba & facta de se non sint contumeliosa vel probra, præsumitur animus injuriandi abfuisse. Porro, si per dictum aut factum honor vel fama levis ter violatur, injuria *levis*: si graviter, *atrox* vocatur:

tur: levitas autem vel gravitas desumitur ex con-
 ditione personæ injuriantis aut injuriatæ, ex ipsis
 verbis aut factis, ex modo, loco, tempore, subin-
 de etiam ex joco. Sed circa jocos notandum val-
 de circumspectos esse debere, qui iis vexant alios;
 sæpe enim contingit, ut joci nimis falsi, & facetiæ
 nimis asperæ, quibus præsertim in aliorum corona
 aut frequenter impetitus alter meritò offensum se
 queritur, etiam graviter: nec juvat dicere, jocò
 id factum esse; tales enim joci non sunt innocen-
 tes, & sub hoc pallio sæpe satis promicat latens
 nequitia, ac animus alterum confundendi. Cate-
 rùm potest aliquis etiam indirectè injuriâ affici,
 nempe in personis sibi valde conjunctis & in pote-
 estate constitutis: sic injuriosa tractatio uxoris,
 sponsæ, filii familias, famuli occupati in negotio
 Domini, Religiosi, redundat in maritum, sponsum,
 patrem, Dominum & Prælatum. *f. 2. 3. Inst. l. 1.*
f. 3. l. 15. f. 24. ff. h. t. unde & de injuria agere
 possunt pro dictis personis sibi subjectis, quamvis
 istæ non vicissim, v. g. uxor, si maritus injuriam sit
 passus. Id adhuc specialiter notandum, quòd
 injuriam inferens teneatur in conscientia ante
 omnem sententiam læso satisfacere per reparatio-
 nem honoris aut famæ, utpote per injustitiam ab-
 lata. Item tenetur actione injuriarum, de qua

Dico I. Ex omni injuria competit actio inju- 3
 riarum injurato contra injuriantem. *f. 7. 8. 10.*
Inst. eod. eaque vel Civilis, vel Criminalis. *f. 10.*
cit. Civilis vel est pœnalis, vel rei persecutoria;
 pœnalis iterum est gemina, una descendit ex Jure
 Prætorio, & vocatur *æstimatoria*, qua læsus petit,
 ut Reus persolvat æstimationem injuriæ, quanti ni-

mirum æstimat læsus honorem ablatum. v. g. dicens, quod maluisset amittere 100. florenos, quam hoc probrum sustinuisse, quam summam, prævia tamen moderatione secundum merita circumstantiarum, Judex tenetur adjudicare læso. §. 7. 10. *citt.* altera ex Jure Civili, nimirum ex *L. Cornelia*, quæ tamen competit solum ex injuria reali, & quidem eâ tantum, qua quis pulsatus, verberatus, vel domum suam, in qua actu habitavit, vi introitam conqueritur. §. 8. *Inst. l. 1. §. 1. & c. h. t.* tendit pariter ad æstimationem injuriæ, sed à Judice faciendam, & læso adjudicandam. §. 37. *ff. eod.* Rei persecutoria (scilicet bonæ æstimationis) tendit ad revocationem injuriæ, & fidei vel honoris, per verba detractoria aut contumeliosa ablati, restitutionem, estque introducta per Consuetudinem, & vocatur actio *recantatoria*, vel *ad palinodiam*, qua læsus petit, ut lædens dicitur recantet seu revocet, eaque injustè à se prolata esse, Judicialiter fateatur. Quo modo maxime in honori consulit injuriatus, ac in Bavaria ferè adhiberi solet, si injuria est verbalis. Denique Criminalis actio injuriarum est, qua læsus petit, ut Reus obnoxius bitè plectatur, pœnâ nimirum extraordinariâ seu arbitrariâ, nempe vel corporis afflictivâ, vel pecuniariâ Fisco aut Ecclesiæ applicandâ. *§. 1. c. de libelli famosis. l. 1. c. de famos. libelli famosis. l. 1. c. de famos. libelli famosis.* Imò secundum Praxin pœna omnis libelli famosi est extraordinaria seu arbitraria. Cæterum si injuria

ria attentis circumstantiis censeatur esse levis, nulla actio injuriarum concedenda, sed Christiana deprecatio, quæ utique infamiam non parit, injungenda vel admittenda est, vel alia reconciliatio, ut notant DD.

Circa has actiones injuriarum utiliter adhuc notabis sequentia. 1. Actionem Civilem pœnalem (sive *astimatoria* sit sive *ex Lege Cornelia*) & Criminalem non esse compossibiles, ita ut conjunctivè proponere liceat utramque, sed alterutram tantum disjunctivè proponi posse, pro arbitrio tamen læsi; cum utraque tendat ad idem, nempe ad vindictam. *l. 6. 7. ff. h. t. l. 14. ff. de Accus.* Actio tamen rei persecutoria, seu *ad palinodiam*, cumulari potest cum actione Civili pœnali, vel Criminali: quia tendit ad diversum finem, cum restitutionem respiciat, illæ autem pœnam: quamvis in praxi pluribus in locis ista cummulatio non admittatur. 2. Omnem actionem injuriarum, si injurians condemnatur, esse *famosam*, seu inducere infamiam Juris. *l. 1. ff. de his, qui not. infam.* nisi sententia in Procuratorem lata sit, aut nisi Judex famam reservet, uti potest, & in quibusdam locis debet reservare vi statutorum, sicut in Bavaria ad idem tenetur, casu quo causa injuriarum non est adeò liquida, vel dubium, an injuriatus non dederit causam injurianti. *Landrecht tit. 46. art. 10.* Excipitur actio ad palinodiam, quæ non invehit infamiam Juris de Jure Communi, bene tamen infamiam facti, nisi Judex, ut fert usus, ex officio tollat, & honorem reservet; quia apud viros honestos malè audit, qui se ipsum mendacii arguere debuit. 3. Omnem actionem injuriarum esse personalem, ita ut contra hæredes

injuriantis non procedat, cum descendat ex delicto; actio tamen ad palinodiam datur hæredibus injuriati; quia est rei persecutoria, non pæne. 4. *Æstimatoriam*, quia est Prætoria & pænalis, esse annalem. *l. 5. C. h. t.* Civilem verò ex Lege Cornelia esse perpetuam, seu ad 30. annos durare. *arg. pr. Inst. de perpet. & temp. act.* uti & actionem ad palinodiam, quia descendit ex Consuetudine, que est species Juris Civilis. Criminalis extinguitur præscriptione 20. annorum, sicut accusatio aliorum delictorum. *l. 12. C. ad L. Corn. de falsis.*

§ Dico 2. Actio injuriarum cessat 1. morte tan injuriantis quàm injuriati, ante litem contestatam eveniente. 2. lapsu temporis, à Jure præfixi, de quo paulò antè. satisfatione pro illata injuria. 4. condonatione expressâ, & 5. tacitâ, ut si injuriam passus non in continenti revocavit ad tantum læsum, subridendò, vel signa dandò, se non ægrè ferre, aut, si intio quidem se offensum ostendit, dein verò sponte & familiariter agit cum injuriante, invitat, ad convivium, vel aliud speciatim charitatis signum eidem exhibet: commune enim v. g. salutatio obviantis, non sufficit. 6. transi-
one vel pacto. Habentur hæc *l. 11. 13. 17. ff. de inj. l. 1. C. h. t.* Demum & 7. *Retorsione*, qua nimirum injuriæ verbales à læso tuendi honoris sui causâ in continenti rejiciuntur in injuriantem cum debito moderamine; quòd observatur, si retorsio fiat in continenti, postquam innotuit contumelia: si non objiatur crimen longè gravius, vel longè diversum ab eo, quod objecit injurians, vel non ferrens ad tollendam vel minuendam injuriam: si potius riter per verba, & non per verbera, vel schedam

affixam, rejiciatur injuria; igitur rectè & optimè fit, si injuriatus injuriantem mendacii arguat cum exaggeratione, v. g. si alter fortè furem, adulterum &c. te vocavit, dicere potes: *tu mentiris ut fur, ut adulter: vel tamdiu pro tali te reputo, donec probaveris quod dixisti, &c.* Si malèdicus revera hujusmodi flagitio vel probro obnoxius esset, id etiam absolūtè & directè in ipsum régeri posset, ut magis de mendacio convincatur, & sic magis tuus defendatur honor. Quòd talis retorsio sit licita, probatur indè, quòd injuriam repellere, & suum defendere honorem, omnia Jura permittant. *arg. l. 3. ff. de J. & J.* sicut defendere vitam, & res fortunæ, contra injustum aggressorem. *Objic.* Non licet accepto ictu vicissim adversarium percutere: ergo nec verbis me lædentem vicissim lædere verbis. *R. N. Conf. & parit.* nam in priorì casu repercussio non foret defensio contra injuriam inferendam, sed esset mera ultio Injurix jam completè illatæ: in posteriori autem retorsio, debite facta, est defensio contra injuriam nondum completè illatam, utpote quæ post verba physicè præterita moraliter perseverat, & in æstimatione hominum aliquis habetur pro tali, qualis ab altero fuit proclamatus, nisi in continenti per retorsionem (vel aliud medium) eximat audientibus suspicionem objecti criminis.

De Damno dato.

DAmnum hoc loco dicitur *delictum privatum. quo per dolum vel culpam res alterius laduntur*, h. e. destruuntur vel deteriorantur: objectivè autem sumptum est diminutio

Bbb 5

pari-

6

patrimonii, corruptione vel deterioratione ab altero absque suo lucro causata per dolum vel culpam. Vindicatur famosa *Lege Aquilia*, à Tribuno-plebis Aquilio introducta, Cujus tria sunt capita: *secundum* hodie ignoratur & exoletum est: *primum* in eo consistit, quòd, si quis alterius servum, vel pecudem, & quidem talem, quæ gregatim pasci solet, uti equi, boves, oves &c. occidit dolò vel culpâ, teneatur ad æstimationem corporis perempti, & quidem *quanti plurimi*, quanti nimirum illud intra annum, à die cædis retro computandum, plurimi valuit: *tertium* caput comprehendit omne aliud damnum, v. g. si homo vel pecus (licet sit inter animalia gregatim pascens) vulneretur tantum, si aliud animal occidatur, res aliæ destruantur vel deteriores dolò vel culpâ & taliter damnum inferens ex eadem Lege tenetur iterum ad æstimationem rei *quanti plurimi*, seu non solum ad æstimationem rei in statu præsentis, sed etiam quanti intra 30. retro proximos dies valuit. Adeoque *actio Legis Aquilia* (seu directæ seu utilis) non præcisè est rei persecutoria, sed etiam pœnalis, si res retro plus valuit, quam tempore læsionis. Interim tamen plurimis in locis pœnam quanti plurimi non servari, sed damnicantem solum ad simplicem rei æstimationem, unà cum reliquo interesse, condemnari, Auctores passim testantur. *Dolus verus* committitur, si adsit animus nocendi. *præsumptus*, ubi ex iudiciis valde verisimilibus talis animus conjici potest, ubi ferè fit, ubi deprehenditur culpa lata vel levior. *Culpa* est, quando aliquid perperam fit, vel neglegenter omittitur, ex quo alteri damnum inferunt,

at sine animo nocendi : alia est Theologica, mortaliter vel venialiter peccaminosa, quæ continet peccatum coram DEO : alia *Juridica*, quæ non est conjuncta cum peccato coram DEO, v. g. propter defectum advertentiæ ad Legem DEI vel obligationem in conscientia, Jura tamen talem actionem vel omissionem habent pro culpabili, v. g. si quis librum ab alio sibi commodatum ex oblivione naturali reliquit in loco publico, ex quo postea surreptus est, & talis committit culpam merè Juridicam, & quidem latam : nam alia culpa dicitur *lata*, alia *levis*, alia *levissima*, ut explicavi ad *Tit. de Pactis lib. I.*

Sicut autem Lex Aquilia vindicat damnum ex ⁷ *vero delicto*, nempe dolò & culpâ datum, ita *Leges* alia, & *Noxales*, uti vocantur, vindicant damnum ex *quasi-delicto* datum, ut si Judex per imperitiam vel errorem malè judicet : si ex ædibus aliquid effundatur vel dejiciatur, ac indè alicui damnum causetur : si aliquid ponatur vel suspendatur cum periculo commeantium, & contingat aliquem lædi : si in caupona, stabulo, navi per famulos aut inquilinos illius viatoribus vel vectoribus damnum inferatur, v. g. per furtum : si animal contra naturam generis alicui nocuit, v. g. equus calcitrando. In his enim casibus actiones dantur læsis, & quidem actio *de syndicato*, vel *malè judicati*, contra Judicem : *de dejecto vel effuso* contra patremfamilias vel habitatorem domûs : *positi vel suspensi* contra ponentem vel suspendentem ; *in factum* contra cauponem, stabularium, nautam : & actio *noxalis*, nempe *quadrupedaria*, seu *si quadrupes*

quadrupes pauperiem fecisse dicatur, contra dominum animalis. Summuntur hæc ex *tit. Inst. de Oblig. quæ ex quasi del. tit. Inst. si quadrupes pauperiem &c.* Quæ deinceps dicemus de obligatione refarciendi damnum ex culpa merè Juridica, applicabis etiam ad damnum ex quasi-deliictis hic recensitis datum, si absit culpa Theologica.

8 Circa actionem Legis Aquiliæ adhuc observa
 1. eam juxta veriore[m] cum Stryckio per *§. 3. seqq. Inst. & l. 44. ff. de L. Aquil.* competere etiam ex culpa levissima, saltem commissio[n]is. 2. imò utile[m] probabiliùs etiam ex culpa omissionis, si nempe damnum non aliquo facto, sed omissione convenientis diligentia[e] & cautela[e] fuerit datum. per *l. 27. §. 9. ff. eod. & l. 121. ff. de R. J.* Sed vehementer reclamatur textus in *l. 13. §. 2. ff. de usufr. ibi: qui agrum non proscindit -- Lege Aquilia non tenetur.* At hic sermo est de damno merè negativo, seu de non-lucro, quod aliàs sperabatur: non de damno *privativo*, quo quis læditur in bonis, quæ jam habet: & hoc solùm damnum ad *L. Aquil.* pertinet. 3. probabiliùs actionem *L. Aquil. ex culpa levissima* locum non habere, quando concurrit cum contractu, in quo secundùm Leges solùm ex culpa levi; neque *ex culpa levi*, quando concurrit cum contractu, in quo solùm ex culpa lata agi potest, v. g. aliquis conduxit ædes, & ex hoc contractu solùm præstare debet culpam levi[m], non levissimam: vel accepit depositum scyphum aureum, & ex hoc depositarius solùm obligatur ad culpam latam: jam si per culpam levissimam conductoris ædes deterioventur, vel per culpam levem scyphus depositus perdarur, probabi-

probabilius actio L. Aquil, ex culpa minori non procedit, ut habet communior & usu magis recepta sententia. Ratio est; quia, si Lex Aquilia procederet, quando incidit in contractum, in quo major requiritur culpa, & levis vel levissima ad agendum non sufficit secundum Leges, planè huiusmodi Leges forent inanes & illusoriæ; quid enim prodesse contrahentibus, quos *solum* vel ad latam, vel ad levem quoque culpam adstringunt, eos tamen ex alio capite, nimirum Legis Aquiliæ, ex levissima, vel leviori culpa, quàm contractus exigit, condemnari sinerent?

Dico 3. Damnum dolò, vel culpâ Theologicâ (saltem gravi) datum resarcire in conscientia ante omnem sententiam tenetur damnificans. Ita plerique omnes, eò quòd Jus Naturale, & natura Justitiæ Commutativæ exigat reparationem damni formaliter injustè causati. Econtra damnum casu fortuito, sine omni culpa, datum nemo per se tenetur reparare, nec in foro externo. Est pariter certum tum ex *c. fin. h.t.* tum exinde, quia nec Jus Naturale, nec ullum Positivum ad id obligat; adeoque res perit domino. Excipe, nisi aliquis per pactum specialiter se obligasset ad damnum fortuito secutum, vel nisi per suam culpam aut moram fuisset causa damni fortuito casu dati.

Dico 4. Damnum ex quacunque culpa merè Iuridica datum (id quod intellige etiam de dato ex quasi-delicto, item de dato ex culpa Iuridica in contractibus commissa) damnificans resarcire in conscientia ante sententiam Iudicis probabilius non tenetur. Communior cum Molin. Laym. Lugo, Haun. contra Panormit. Covar. Zoes. & Ar-

nol-

noldum Rath. Probat. Spectato Jure Naturali ex una parte non datur obligatio in conscientia, quia nec datur *ex re accepta*, cum hoc damnum non sit lucrosum, & non augeat substantiam damnificantis: nec *ex injusta acceptione*, formaliter tali, quia peccatum in conscientia, & formale, non intervénit: nec *ex pacto vel contractu*, quia nihil tale intervenisse supponitur pro certo: ergo nulla datur radix restitutionis de Jure Naturali. Ex altera autem parte Jus Positivum nullibi clarè exprimit obligationem in conscientia ante sententiam Judicis, sed potiùs contrarium, dum ait, *competentis Judicis auctoritate consequeris* --- *Judicis curam impetrabis. l. 2. C. de L. Aquil.* si nempe priùs instituaturs actio Legis Aquiliæ, quam Jura concedunt.

Confirm. 1. Damnum sine omni culpa Theologice datum respectu damnificantis planè involuntarium est; quia sine advertentia datum, non minus ac si detur ab amente, furioso &c. ergo se habet instar casus fortuiti, & in conscientia obligationem non inducit. *Confirm. 2.* ex communi persuasione & praxi hominum, optima Legum interprete; nemo enim facilè sibi persuadet, se obligari ad refarcitionem damni inadvertenter à se dari ante sententiam Judicis, vel refarcire solet.

Confirm. 3. Lex Aquilia (& Leges Noxales &c.) essent nimis arduæ, si obligarent in conscientia ante sententiam; nam spectata hominum fragilitate pronissimum est ex ignorantia, oblivione, inadvertentia coram DEO inculpabili per se vel per famulos aut animalia aliis inferri damnum sine suo lucro, econtra difficillimum pro illo satisfacere exponendo se bonis propriis. *Confirm. 4.* dicte Leges

Leges obtinent satis suum finem, qui est homines reddere cautiores & accuratiores in cavendis alienis damnis, præcisè dando actionem læsis, & Judices obligando ad injungendam resarcitionem quasi in pœnam omissæ diligentiae & cautelæ debitæ, atque sic hæc Leges respectu damnificantis rectè censentur esse pœnales: ergo non immediatè in conscientia obligant ad resarcitionem damni.

Objic. 1. Lex justa pro foro externo, est etiam justa pro foro interno: sed Lex Aquilia &c. est justa pro foro externo, ut nemo negat: ergo etiam pro foro interno: ergo immediatè obligat etiam in foro interno. 2. Lex Aquilia est rei persecutoria, non pœnalis, & spectato Jure Naturali non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. l. 74. & factum cuique suum, non adversario, nocere debet. l. 155. ff. de R. J. atque convenientius est, illum potius sustinere damnum, qui commisit culpam, licèt Juridicam tantùm, quàm eum, qui sine omni culpa damnum est passus: ergo. 3. In c. fin. h. t. satis clarè exprimitur obligatio in conscientia, dum ait, *jure eum satisfacere oportere, qui damnum intulit, nec excusari ignorantia, qui scire debuit ex facto suo verisimiliter posse contingere jacturam, & quam debuerat, non curavit diligentiam adhibere*: ergo. R. ad I. dist. Illatum: ergo immediatè obligat in foro interno ad aliquid, nempe Judicem, si instituaturs actio, ad condemnandum, & damnificantem ad faciendam resarcitionem, postquam condemnatus est. C. Illatum. immediatè & absolutè ad resarcitionem. N. Illatum. Instantiam habes in Lege Pœnali, v. g. venationem

nem

nem prohibente. Ad 2. Est quidem rei persecutoria respectu damnum passi, pœnalis verò est respectu inferentis. Vel: est Lex rei persecutoria mediatè, nimirum mediante actione rei persecutoria, quam tribuit læso, non verò immediatè. Illæ regulæ Juris, si intelligantur de obligatione ante sententiam Judicis, & Jure Naturali inducta, exaudiendæ sunt in casu, quo intervenit culpa Theologica vel dolus: quo casu est quidem convenientius illum sustinere damnum, qui tamen culpam vel dolum commisit, non verò, si commisit culpam merè Juridicam, & nec Jura clarè exprimunt obligationem in conscientia ante sententiam, nec communis hominum persuasio agnoscit, nec observat praxis. Ad 3. In *d. c. fin.* vel est sermo de culpa Juridica læsa, quæ sæpe est conjuncta cum peccato in conscientia, ut indicare videntur verba, *qui scire debent*: vel, si velis intelligere de culpa merè Juridica, ajo, per illa verba, *jurè satisfacere oportere*, non satis clarè exprimi obligationem ante sententiam, si ignorantia &c. sit Theologicè inculpabilis; quia verum tamen manet, quòd *jure* valde oporteat satisfacere, si nempe jubeatur per sententiam, hoc est, quòd justè ad id condemnari possit, ac debeat post institutam actionem, conformiter Legibus Juris Civilis ac Naturalis, à quibus recedere Jus Canonicum sine claro textu asseri non debet.

II Dico tamen 5. Ex culpa merè Juridica probabiliùs datur obligatio in conscientia referendi damnum post sententiam Judicis. Addebatque Lex Aquilia, & Leges quasi-deliictum vindicantes, mediatè & conditionatè, si nempe

Judex per sententiam condemnaverit, damnificantem obligant in conscientia, sicut Leges Pœnales ad pœnam. Ita communior & verior cum Molin. & plerisque prioris assertionis Patronis contra Rebell. Krimer, Haun. Franc. Schmier, & P. Böckh *h. t. n. 26.* asserentes, quod quidem condemnatus teneatur Judici parère ad vitandum scandalum, tacitâ tamen compensatione uti possit ejus, quod solvit, & sic obligetur quidem *in*, sed non *pro foro interno*. Alii putant, si detur obligatio post sententiam, hoc ipso erui, eam jam antecedenter datam fuisse. Probatur Assertio, Jus Naturale præcipit, ut Superiori vel Judici justè præcipienti obediatur: sed Judex secundùm Legem pœnalem dictans pœnam justè præcipit, & ideo post sententiam tenetur Reus pœnam subire, ad quod ante sententiam non fuit obligatus. *Confirm.* Si neque post sententiam daretur obligatio Legis Aquiliæ, & concederetur potestas faciendi occultam compensationem, Lex Aquilia, & aliæ, non obtinerent efficaciter id, quod intendunt, & effectivè, scilicet reparationem illatî damni, quæ variè eludi posset: sed hoc admitendum non est: ergo.

Objic. I. Lex Aquilia & ipsa sententia fundatur in præsumptione culpæ Theologicæ: ergo, ubi hæc non intervénit, nec sub conditione sententiæ Judicis, & ea mediante, obligat; cùm præsumptio in foro interno debeat cedere veritati. *Ant. prob.* partim quia fundatur in culpa & injuria damnificantis: culpa autem vera non est, nisi Theologica, neque injuria vera, nisi formalis sit, & non merè materialis. Atque ob hanc ratio-

Pars II.

CCC

tio-

tionem Lex Aquilia non stringit amentes, infantes &c. si damnum inferant; partim quia Lex Aquilia solùm obligat illos, qui damnum præviderunt, vel potuissent & debuissent prævidere, ac scire. *l. 8. §. un. l. 31. l. 45. ff. Ad L. Aquil. c. fin. cit.* ergo præsumit advertentiam, vel inadvertentiam, vincibilem, quæ fundat culpam Theologicam. 2. Sententia Judicis non potest majoris esse ponderis, quàm Lex: sed Lex Aquilia juxta nos non obligat in conscientia ad reparandum damnum: ergo neque sententia Judicis. 3. Vel sententia, juxta Legem Aquiliam lata, est justa vel injusta? si injusta, utique non obligat: si justa, jam supponit jus petendi reparationem damnia læso antecedenter, & non primùm confert: ergo jam ante sententiam datur jus petendi in læso, consequenter & obligatio faciendi reparationem in lædente, si datur post sententiam; quod tamen negavimus. *R. ad I. N. Ant. Ad probat.* Etiam culpa Juridica est vera culpa, & injuria Juridica & Theologicè materialis est vera injuria, nempe Juridica, eò quòd injuria, quam Lex Aquilia persequitur, dicatur omne id, quod jure non fit, *l. 5. §. 1. ff. ad Leg. Aquil.* seu quod fit contra vel contra jus. Imò cum culpa Juridica consistat in hoc, quòd debita cautela, uti Jura desiderant, non adhibeatur, vera utique est culpa, sed Juridica tantùm, quam Jura puniunt saltè mediante Judicis sententia. Amentes & infantes ideo non stringit Lex Aquilia, quia nec injuriæ & culpæ Juridicæ sunt capaces, neque diligentia ad cavenda damna aliena, quam dicta Lex vult accurate puniendo. Ad 2. *N. suppositum*, quòd sententia

sententia Judicis sit majoris ponderis, quam Lex, si per ipsum ministerialiter fiat, quod Lex jubet; nam sententia totas suas vires obtinet à Lege, condemnationem damnificantis jubente: quamvis igitur ipsa Lex non immediatè condemnet & obliget jubet tamen per Judicem, instituta actione, condemnari: itaque Judex est executor Legis, & sententia Judicis est tantum purificatio conditionis, sub qua Lex obligat. Ad 3. dico, sententiam esse justam, utpote secundum Jura latam; indè tamen non sequitur, in læso jam antecedenter dari jus absolutum ad petendam, & in lædente obligationem absolutam ad faciendam resarcitionem damni, quia, Jura solum obligant ad resarcitionem sub conditione, si instituta actione Judex condemnet, & sic purificando conditionem jus absolutum tribuat, & obligationem faciat absolutam: sicut si Judex secundum Leges pœnales ferat sententiam, & ad pœnam condemnet.

Cæterum actio Legis Aquiliæ datur quidem hæ. 14
redibus damnificati, utpote rei persecutoria respectu ipsius, non tamen contra hæredes damnificantis, nisi lis cum defuncto prius fuerit contestata, aut ad eos ex damno dato aliquid pervenerit. §. 9. *Inst. de L. Aquil.* quia descendit ex delicto,

TITULUS XXXVII.

De Pœnis.

SUMMARIUM.

1. Quid, & quotuplex sit Pœna.
2. Speciatim de Jure Canonico. Ubi de Depositione & Degradatione.

Ccc 2.

3. R6.